

Utlåtande Rotel IX (Dnr KS 2019/1292)

Staden bör anställa en stadsljusdesigner för att främja biologisk mångfald

Motion av Sara Stenudd (V)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Katarina Luhr anför följande.

Ärendet

Sara Stenudd (V) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige om att staden bör anställa en stadsljusdesigner för att främja biologisk mångfald. I motionen lyfter Stenudd (V) att en ljusdesigner skulle kunna användas i ett tidigt skede av planprocessen för att skapa en belysning som ökar tryggheten och de estetiska värdena samt som har hänsyn till miljöaspekter och energibesparing. Stenudd (V) föreslår i motionen följande.

- Att staden ger berörda förvaltningar i uppdrag att utarbeta en ljusstrategi.
- Att staden tillskapar och tillsätter en tjänst som ljusdesigner.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och Naturskyddsföreningen. Naturskyddsföreningen har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret konstaterar att staden arbetar redan idag, genom trafiknämnden, enligt principen ljus på rätt plats vid rätt tillfälle. Principen innebär att planera mer riktat ljus och mindre uppåtriktat ljus, och att styra armaturers ljusflöde efter olika behov som situation/plats, tid och frekvens. Kontoret lyfter även att trafiknämnden idag har ett ljusprogram som tar hänsyn till de aspekter som motionären lyfter.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att det är viktigt att medvetenhet och kompetens, om hur artificiellt ljus påverkar djur och natur samt om hur man bäst kan minimera dessa negativa effekter. Nämnden anser att behovet kan tillgodoses genom att kunskapen i detta område stärks och uppdateras utan att en särskild tjänst tillsätts.

Stadsbyggnadsnämnden konstaterar att det är viktigt att berörda förvaltningar fortsatt är uppmärksamma på eventuella konflikter mellan trygghet och djurliv, och att de har tillgång till kompetens för att hitta bra lösningar. Nämnden lyfter även att arbetet med ljusdesign och -förorening kan lyftas i den strategi för biologisk mångfald som miljö- och hälsoskyddsnämnden fått i uppdrag att ta fram.

Trafiknämnden lyfter att trafikkontoret arbetar redan med att ta fram ett ljusprogram i samverkan med ljusdesigners och planerar att arbeta mer intensivt med specifika miljöfrågor i samverkan med RISE (Research Institutes of Sweden), Konstfack, Kungliga Tekniska högskolan och miljöförvaltningen. Nämnden anser därför att det inte finns behov av att anställa en stadsljusdesigner.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd konstaterar att de i samband med investeringar i stadsdelsområdet upphandlas vid behov kompetens inom belysningsdesign och elkonstruktion enligt avtal. Förvaltningen har ett väl fungerande samarbete med trafikkontorets belysningsingenjörer i såväl drift som investeringsprojekt.

Skärholmens stadsdelsnämnd beskriver att det finns en målkonflikt mellan behoven att öka tryggheten och minimera störningen på djurlivet. Särskild viktiga är naturreservatsområdena. I natur- och kulturresevatnen tillämpar staden en zonerings för placering av målpunkter och åtgärder för förbättrad tillgänglighet. I vissa välbesökta områden och stråk ordnas då belysning, medan andra områden lämnas mer orörda. Nämnden lyfter även att det är viktigt att rätt och relevant kunskap på området är tillgänglig för alla berörda förvaltningar.

Älvsjö stadsdelsnämnd ser positivt på möjligheten att få mer stöd i avvägningen mellan de olika målen och vägledning i hur belysningen kan utformas för att både skapa trygga parkmiljöer och minska de negativa

effekterna på den biologiska mångfalden. Nämnden har inte någon uppfattning om huruvida detta stöd kan lämnas inom fackförvaltningarnas befintliga kompetens eller om det behövs en stadsljusdesigner.

Mina synpunkter

Jag skulle vilja tacka Sara Stenudd (V) för att hon i sin motion lyfter en viktig fråga vid en tidpunkt när flera program och planer som berörs av frågan är under framtagande inom staden. Jag instämmer i motionärens bild av att *ljusförorening*, ibland kallat *light pollution*, är något som staden behöver föra in i sin planering. Vi vet idag att starka artificiella ljuskällor påverkar och kan skapa problem för stadens djur och insekter. Vi vet även att flera av stadens skyddsvärda djur är känsliga för sådant ljus. Därför är det centralt att staden utöver att tänka på trygghet och energianvändning när ny ljussättning i staden planeras och befintlig ersätts också har djur och natur i åtanke.

Stenudd (V) föreslår i motionen att staden ska utarbeta en ljusstrategi. Här vill jag uppmärksamma det arbete som staden redan idag gör. Trafikkontoret arbetar sedan tidigare med ett ljusprogram, *Ljus i Stockholm*, vilket har arbetats fram av både stadens medarbetare såväl som externa experter, däribland just ljusdesigners. Ljusprogrammet innefattar bland annat principen ”rätt ljus vid rätt tillfälle” som bland annat syftar till att minska ljusföroreningen. Utöver detta pågår ett arbete inom staden där trafikkontoret och miljöförvaltningen i samarbete med RISE, Konstfack och Kungliga tekniska högskolan planerar för hur de ytterligare kan arbeta med miljöfrågor inom ljussättningen i staden. Detta arbete kan med fördel knytas samman med det arbete som just nu sker med den *Handlingsplan för biologisk mångfald* som tas fram under 2020.

Stenudd (V) föreslår vidare i sin motion att staden ska anställa en stadsljusdesigner. Här vill jag understryka vikten av att stadens förvaltningar har den kompetens de behöver för att skapa en god ljusmiljö för såväl stadens djur som invånare. Jag tror dock inte att det i dagsläget är rätt väg framåt att anställa en enskild ljusdesigner inom staden, snarare att det är viktigt att stadens olika förvaltningar får möjlighet till vidareutbildning inom området och att samarbetet mellan stadens olika förvaltningar med olika expertkunskaper stärks. Det finns i dagsläget kompetens inom området i stadens organisation och stadens förvaltningar tar idag in extern expertkunskap inom områden där det vid tillfället behövs. Stadens förvaltningar uttrycker själva i sina remissvar att detta är en bra lösning och de ser själva inte att det finns ett behov i dagsläget av att anställa en särskild ljusdesigner.

Jag vill dock understryka att det givetvis finns mer arbete att göra. Något jag särskilt skulle vilja lyfta är det testprojekt som staden genomfört inom EU-projektet *GrowSmarter* där gatubelysningen utrustats med rörelsesensorer. Detta har möjliggjort att belysningen bara tänds upp på full effekt när rörelsesensorerna känner av att någon promenerar eller cyklar på vägen och har övriga tider en låg belysning. En åtgärd som såväl kan minska stadens elanvändning som minska ljusföroreningen i staden samtidigt som tryggheten för gående och cyklister bibehålls. Att använda likande system på exempelvis viktiga gångstråk i våra parker och naturområden skulle kunna bidra till en bättre livsmiljö med mindre ljusstörning i skog och mark.

I övrigt vill jag hänvisa till stadens interna remissinstanser.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motionen

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motionen anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 22 april 2020

På kommunstyrelsens vägnar:
ANNA KÖNIG JERLMYR

Katarina Luhr

Mats Larsson

Reservation anfördes av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) enligt följande.

Vi föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
att tillstyrka motionen
att därutöver anför följande:

Det är glädjande att många av stadens förvaltningar har stort intresse och engagemang i frågan om artificiellt ljus och biologisk mångfald i staden. I såväl remissvar som borgarrådets synpunkter framförs såväl vikten av arbetet och att mycket återstår att göra, men sen hänvisas det till stadens nuvarande arbete och strategier. Detta arbete och dessa strategier är i mångt och mycket lovvärda men det är också uppenbart att de inte varit tillräckliga för att komma tillrätta med denna problematik.

Genom att läsa remissvaren framstår det som tydligt att en sådan tjänst kunna komma till nytta i stadens förvaltningar för att ge spetskompetens i ett eftersatt område. Det handlar inte endast om att göra analyser för framtida beslut om ljussättning i staden, utan även åtgärder för områden där det ska visa sig vara behövligt för att skapa en enhetlighet i planering och faktiskt utförande.

Därför föreslår Vänsterpartiet i enlighet med motionen att en plan för ljusdesign ska tas fram och att den kompetens som förvaltningen i dag saknar för ändamålet inskaffas som en inrättad tjänst.

Remissammanställning

Ärendet

Sara Stenudd (V) har lämnat in en motion till kommunfullmäktige om att staden bör anställa en stadsljusdesigner för att främja biologisk mångfald. I motionen lyfter Stenudd (V) att en ljusdesigner skulle kunna användas i ett tidigt skede av planprocessen för att skapa en belysning som ökar tryggheten och de estetiska värdena samt som har hänsyn till miljöaspekter och energibesparing. Stenudd (V) föreslår i motionen följande.

- Att staden ger berörda förvaltningar i uppdrag att utarbeta en ljusstrategi.
- Att staden tillskapar och tillsätter en tjänst som ljusdesigner.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden, trafiknämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd och Naturskyddsföreningen. Naturskyddsföreningen har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 24 mars 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Kommunfullmäktiges budget 2020 har en hög ambitionsnivå gällande trygghet, biologisk mångfald och ekosystemstjänster i stadsbyggnadsprocessen.

Stadsledningskontoret konstaterar att belysning är viktigt ur både trygghets- och miljöperspektiv. En genomtänkt belysning i den offentliga miljön är viktig för trafiksäkerheten och för att människor ska uppleva staden som trivsamt och tryggt. Artificiellt ljus som är positivt för att öka tryggheten sägs också kunna påverka den biologiska mångfalden negativt varför det är viktigt att problematiken med ljusförorening beaktas i arbetet med stadsplanering tillsammans med naturmiljöfrågor. En ljusförorening sker då överflödigt belysning används eller då ljusets riktning är ineffektiv och lyser upp mer än vad som är tänkt.

Stadsledningskontoret konstaterar att staden arbetar redan idag, genom trafiknämnden, enligt principen ljus på rätt plats vid rätt tillfälle. Principen innebär att planera mer riktat ljus och mindre uppåtriktat ljus, och att styra armaturers ljusflöde efter olika behov som situation/plats, tid och frekvens. Trafiknämnden arbetar även

med ett ljusprogram, ”Ljus i Stockholm”, som tar hänsyn till miljöaspekter, energibesparing, trafiksäkerhet, trygghet och gestaltungsfrågor i de olika stadsmiljöerna.

Vidare så sker en uppdatering av stadens offentliga belysning genom investeringar i LED-armaturer som ger möjlighet att energieffektivisera och minska ljusföroreningar. LED-belysning är möjlig att göra närvarostyrd samt att den har ett effektivare och bättre riktat ljusflöde vilket bidrar till minskade ljusföroreningar.

Stadsledningskontoret konstaterar att det redan idag bedrivs ett strukturerat arbete kring stadens ljussättning och att det finns kunskap och kompetens inom detta område. Detta är en integrerad del av stadens processer kring utformningen av stadsmiljöer varför stadsledningskontoret inte anser att en särskild tjänst för detta bör tillsättas.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att motion om att staden bör anställa en stadsljusdesigner för att främja biologisk mångfald av Sara Stenudd (V) besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 18 februari 2020 följande.

1. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutar att justera beslutet omedelbart.

Reservation anfördes av Deniz Butros m.fl. (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 28 januari 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen anser att det är viktigt att medvetenhet och kompetens, om hur artificiellt ljus påverkar djur och natur samt om hur man bäst kan minimera dessa negativa effekter, finns tillgängliga inom staden. Förvaltningen har kunskap om den fråga och har i de flesta fall lyft den i planarbetet. Förvaltningen har dock inte kompetens om ljusdesign för biologisk mångfald och känner inte till om den finns på andra förvaltningar.

Användning av artificiellt ljus blir mer och mer omfattande, från stadsmiljöer och infrastruktur till parker och andra gröna områden. Belysning används både av säkerhets- och estetiska skäl. Den är ett viktigt verktyg i planering och utformning av urbana och semi-urbana miljöer eftersom människor brukar uppleva belysta områden som tryggare. Belysning används också för att lysa upp fasader och byggnader i konstnärligt syfte.

Under de senaste decennierna har forskning kunnat visa att artificiellt ljus kan negativt påverka både människor, genom att bl.a. förstöra deras sömnrhythm och arter från olika djurgrupper såsom fåglar, grod- och kräldjur, fiskar, insekter och fladdermöss. Denna påverkan är synlig genom en rad effekter på djurs energiomsättning, beteende och ekologi, bl.a. deras födosöks- och migrationsmönster, reproduktion och kommunikation. Enligt Longcore & Rich (2004) är de negativa effekterna på många arter välkända och många av dessa effekter kan förändra hela populationer och ekosystem. På sistone har nytt fokus lagts på insekter därför att deras populationer har setts minska kraftigt över hela världen. Artificiellt ljus på natten utgör en viktig och ofta förbisedd faktor som bidrar till insekternas utdöende (Owens et al. 2019).

Konflikten mellan människors behov av trygghet och vikten att undvika ekologisk påverkan har blivit alltmer aktuellt i olika sammanhang inom stadens arbete med bl. a. stadens skyddade områden. Ett annat exempel är den smarta gatubelysningen som infördes inom ramen av EU-projektet GrowSmarter för att spara energi. Genom att lysa med full effekt bara när någon kommer på cykel eller gång minskar också ljusföroreningen. En rapport som kartlägger påverkan av LED-belysning på miljön i de nordiska länderna visar att det finns flera möjliga lösningar för att hantera denna konflikt (Jägerbrand 2018). En mer genomtänkt användning av belysningen kan också bidra till att minska störningsproblemen hos människor. Det är viktigt att problematiken med ljusförorening beaktas i arbetet med stadsplanering tillsammans med naturmiljöfrågor.

Förvaltningen anser därför att det finns ett behov av att i tidiga skeden lyfta frågan och kontinuerligt utbyta erfarenhet och kunskap mellan berörda kontor för att gemensamt öka medvetenheten och kompetensen om ljusföroreningar. Förvaltningen anser att behovet kan tillgodoses genom att kunskapen i detta område stärks och uppdateras bland alla inblandade i planerings- och naturvårdsfrågor, utan att en särskild tjänst tillsätts.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 februari 2020 följande.

Stadsbyggnadsnämnden beslutar att överlämna kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Jonas Santesson (V), *bilaga 1*.

Stadsbyggnadskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 januari 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Belysning i den offentliga miljön är viktig för trafiksäkerheten och för att människor ska uppleva staden som trygg. Att utöka belysningen på otrygga platser är ett prioriterat uppdrag för stadens nämnder.

Samtidigt påverkar artificiellt ljus den biologiska mångfalden negativt. I och med att något rationellt jord- eller skogsbruk inte bedrivits i Stockholm finns här en rik flora och fauna och en mängd hotade arter. I många stycken är artrikedomen större än i andra delar av landet och staden har därför ett nationellt ansvar att förvalta denna rikedom. Ett rikt växt- och djurliv är också en av de kvaliteter som stockholmarna enligt enkäter uppskattar mest i sina grön-områden.

Flera av de hotade arter som finns i Stockholm är känsliga för artificiellt ljus. Till exempel undviker vissa arter av fladdermöss artificiellt ljus, vilket försvårar deras möjligheter att röra sig mellan fortplantnings-, födosöks- och övervintringsplatser. Det artificiella ljuset stör också livsmönstret hos många insektsarter.

I natur- och kulturreseervaten tillämpar staden en zoneringsplan för placering av målpunkter och åtgärder för förbättrad tillgänglighet. I vissa välbesökta områden och stråk ordnas då belysning medan andra områden, som ofta ligger mer perifert i förhållande till bostäder och kollektivtrafik, lämnas mer orörda till gagn både för många djurarter men även för de människor som vill uppleva den artrikedomen som kan finnas där.

I vissa grönområden, inom och utanför reseervaten, finns behov av både ökad trygghet och en minimerad störning på djurlivet. Trafikkontoret arbetar redan idag enligt principen ljus på rätt plats vid rätt tillfälle och har ett internt arbetsdokument, ”Ljus i Stockholm”, som bearbetas löpande i samråd med bland annat externa ljusdesigners. Tester har gjorts med att styra ljuset enligt behov genom att använda till exempel rörelsedetektorer som ökar eller tänder ljuset. I pilotprojektet Smart Belysning testas och utvärderas den typen av ljusstyrning på en större skala med en styrplattform som kan styra belysningen på olika sätt i ett större område.

Det är viktigt att berörda förvaltningar fortsatt är uppmärksamma på eventuella konflikter mellan trygghet och djurliv, och att de har tillgång till kompetens för att hitta bra lösningar. Fler belysningsåtgärder genomförs idag i befintlig miljö än vid anläggandet av nya bebyggelsemiljöer och det är därför viktigt att medvetenhet och tillgång till kompetens finns både i exploateringsprojekt och i projekt i befintlig miljö. Frågan kan också lyftas i den strategi för biologisk mångfald som miljö- och hälsoskyddsutskottet fått i uppdrag att ta fram i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm.

Kontoret föreslår att stadsbyggnadsutskottet godkänner kontorets utlåtande som svar på remissen.

Trafiknämnden

Trafiknämnden beslutade vid sitt sammanträde den 20 februari 2020 följande.

Trafiknämnden godkänner kontorets tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av Rikard Warlenius m.fl. (V), *bilaga 1*.

Trafikkontorets tjänsteutlåtande daterat den 20 januari 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Tidigare planerades den offentliga belysningen främst för att öka trafiksäkerheten och tryggheten och för att göra staden till en mer levande plats under den mörka delen av dygnet. Idag tar trafikkontoret även mer hänsyn till miljön vid planering av ny belysning.

För att minimera ljusnedsmutsningen, vilket är en av orsakerna till att nattlevande djur och insekter blir desorienterade, arbetar trafikkontoret idag enligt principen ”rätt ljus på rätt plats vid rätt tillfälle”. Det innebär att planera mer riktat ljus och mindre uppåtriktat ljus och att styra armaturens ljusflöde efter olika behov, situation/plats, tid och frekvens.

Dessa principer bearbetas löpande och beskrivs i trafikkontorets interna arbetsdokument ”Ljus i Stockholm” som tas fram av en arbetsgrupp av externa konsulter och ljusdesigners och en arbetsgrupp på Stockholms stad med deltagare från trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret, stadsmuseet och rådet till skydd för Stockholms skönhet.

Dokumentet är tänkt att kunna användas både av stadens olika förvaltningar och av andra aktörer som t ex. konsulter och fastighetsägare.

Tekniken utvecklas och gör nya ljuslösningar möjliga, samtidigt behövs ett miljöperspektiv på belysningsanläggningarna och dess energiförbrukning. Syftet med ”Ljus i Stockholm” är att presentera visionen om Stockholms stads offentliga rum kvällstid och ge råd om tillvägagångsätt i ljusplaneringsprocessen så att helhetsupplevelsen av stadsrummet är i fokus.

En av trafikkontorets utmaningar med att förvalta stadens offentliga belysning är balansgången mellan de funktionella och miljövänliga aspekterna i belysningsanläggningen. För att uppnå en ökad trygghetskänsla behöver trafikkontoret t ex. i parkområden även kasta ljus på trädkronor eller buskage, vilket bidrar till ljusförening.

Modernisering av stadens offentliga belysningsanläggning med LED-armaturer ger möjlighet att energieffektivisera och minska ljusföreningar. LED-belysning har, utöver att vara mer energieffektiv, även egenskaper som gör att den är digitalt styrbar och att den har ett effektivare och bättre riktat ljusflöde, vid korrekt ljusplanering.

I projektet ”Smart och uppkopplad belysning” kommer kontoret att testa och utvärdera digital ljusstyrning i större skala med en styrplattform som kan styra belysningen på olika sätt i ett större område. Ljuset kommer att styras efter behov genom att använda till exempel rörelsedetektorer som tänds ljuset till en viss lumennivå vid detektering och minskar ljusflödet eller släcker ljuset om ingen rörelse detekteras. Detta är ett sätt att minska ljusföroreningen.

Projekt Smart och uppkopplad belysning är del av stadsledningskontorets Program för smart och uppkopplad stad.

Utöver en modernare anläggning som kan effektivisera användningen av belysningen genom styrning behöver staden även ha en bättre förståelse för vilket inflytande eller påverkan belysningen kan ha på fauna och flora.

Det är viktigt att dessa värden tas med i stadsbyggnadsprojekt och att staden har en enad bild om utformningen av Stockholms offentliga rum. Trafikkontoret har därför en fortsatt dialog angående nämnda processer med miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret.

Trafikkontoret arbetar redan med att ta fram ett ljusprogram i samverkan med ljusdesigners och planerar att arbeta mer intensivt med specifika miljöfrågor i samverkan med RISE (Research Institutes of Sweden), Konstfack, Kungliga Tekniska högskolan och miljöförvaltningen.

Kontoret anser därför att det inte finns behov av att anställa en stadsljusdesigner.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår trafikkontoret att trafiknämnden godkänner detta tjänsteutlåtande som svar på remissen från kommunstyrelsen.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 13 februari 2020 följande.

Remissen besvaras med förvaltningens tjänsteutlåtande.

Rinkeby-Kistas stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 6 december 2019 har i huvudsak följande lydelse.

Trygghet är ett prioriterat område i stadsdelsområdet och förvaltningen instämmer med motionären att belysning är viktigt ur både trygghets- och miljöperspektiv. En genomtänkt belysning i parkmiljöer med belysning av träd, byggnader, buskage kan leda till en ökad närvaro i våra offentliga miljöer och bidra till en ökad trygghetskänsla.

Stadsdelsnämnden ansvarar för del av belysning i stadsdelsområdet exempelvis vid större upprustningar och specialbelysning för parklek, parkteater samt anläggningar för spontanidrott. För allmänbelysningen ansvarar trafiknämnden som har ramavtal för drift och underhåll. I samband med investeringar i stadsdelsområdet upphandlas vid behov kompetens inom belysningsdesign och elkonstruktion enligt avtal. Förvaltningen har ett väl fungerande samarbete med trafikkontorets

belysningsingenjörer i såväl drift som investeringsprojekt. Att ta fram en övergripande ljusstrategi för all belysning i staden, där konflikter mellan miljö- och trygghetsfaktorer förtydligas, bedöms av förvaltningen som ett bra verktyg för stadsmiljöarbetet.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning har i övrigt inga synpunkter på motionen.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 27 februari 2020 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och lämnar det som svar på remissen.

Reservation anfördes av Annelie Fridell m.fl. (V), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 13 februari 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen instämmer med motionären om behovet av att ta hänsyn till hur effekter av urbanisering påverkar den stadsnära naturen och känsliga arter. Att utöka belysningen i otrygga utemiljöer är samtidigt en viktig åtgärd för att öka människors känsla av trygghet och därför prioriterat i stadens arbete. Förvaltningen ser en målkonflikt mellan behoven att öka tryggheten och minimera störningen på djurlivet.

Särskild viktiga är naturreservatsområdena. I natur- och kulturresevatnen tillämpar staden en zonerings för placering av målpunkter och åtgärder för förbättrad tillgänglighet. I vissa välbesökta områden och stråk ordnas då belysning, medan andra områden lämnas mer orörda.

I andra grönområden utanför resevatnen finns det också ett behov av minskad påverkan på nattlevande arter och en avvägning mot andra prioriteringar. Det är därför viktigt att rätt och relevant kompetens är tillgänglig för alla berörda förvaltningar. Denna kunskap behöver också präglade strategiska dokument både på central och lokal nivå.

Förvaltningen ställer sig dock frågande om en ljusdesignertjänst med specialkompetens är den bästa lösning för att säkerställa att stöd finns till hands vid planering och underhåll av stadens alla gröna områden.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 19 februari 2020 följande.

Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Mattias Håkansson (V), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 30 januari 2020 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen arbetar aktivt med belysningen i stadsdelsområdets parkmiljöer. Det sker i samarbete med trafikkontoret som ansvarar för belysning utmed parkvägar. När det gäller strålkastare vid lekplatser och mindre bollplaner samt motionsspårens belysning är det stadsdelsförvaltningen som ansvarar.

Förvaltningens utgångspunkter vid ljussättning är främst trygghet och trivsel. Med hjälp av trygghetsmedel har belysningen förbättrats i lekparken Apelsinen, utmed Solbergaskogens parkvägar och i Standarparken. Under kommande år planerar förvaltningen för bättre belysning i Prästgårdsparken, Solbrännan, Bergtorpskärret och Långsjöbadet. Det handlar dels om ordinarie parkvägsbelysning, dels om effektbelysning där till exempel enstaka träd belyses.

Förvaltningen är medveten om målkonflikten när det gäller önskemål om mer belysning för trygghet och trivsel å ena sidan, och behov av mörker för nattaktiva djur och insekter å andra sidan. I Stockholm finns en rik flora och fauna och en mängd hotade arter. Det beror på att något rationellt skogs- och jordbruk inte bedrivits här. Artrikedomen är i många stycken större än i andra delar av landet och Stockholm har därför ett nationellt ansvar att förvalta denna artrikedom. Flera av de hotade arter som finns i Stockholm är känsliga för artificiellt ljus, till exempel vissa arter av fladdermöss.

Förvaltningen ser positivt på möjligheten att få mer stöd i avvägningen mellan de olika målen och vägledning i hur belysningen kan utformas för att både skapa trygga parkmiljöer och minska de negativa effekterna på den biologiska mångfalden. Förvaltningen har inte någon uppfattning om huruvida detta stöd kan lämnas inom fackförvaltningarnas befintliga kompetens eller om det behövs en stadsljusdesigner.

Reservationer m.m.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Deniz Butros m.fl. (V) enligt följande.

Att delvis godkänna förvaltningens förslag till beslut, samt att därutöver anföras följande:

Det är glädjande att förvaltningen ser stort intresse och engagemang av vad som framgår i remissvaret över artificiellt ljus och biologisk mångfald i staden. I svaret påpekas också att förvaltningen har lyft det i de flesta fall i planarbetet, och att de negativa effekterna av artificiellt ljus är viktigt att beakta.

Sedan påtalas det som inte finns idag, nämligen kompetens om ljusdesign utifrån nya forskningsrön specifikt avseende artmångfald samt att behovet av en sådan tjänst inte anses påkallat.

Det blir för en läsare av remissvaret som ett lappkast i resonemangskedjan. Just på grund av det som förvaltningen påtalar, skulle en sådan tjänst kunna komma till nytta i stadens förvaltningar för att få spetskompetens i ett eftersatt område.

Det handlar inte endast om att göra analyser för framtida beslut om ljussättning i staden, utan även åtgärder för områden där det ska visa sig vara behövligt för att skapa en enhetlighet i planering och faktiskt utförande.

Därför föreslår Vänsterpartiet i enlighet med motionen att en plan för ljusdesign ska tas fram och att den kompetens som förvaltningen i dag saknar för ändamålet inskaffas som en inrättad tjänst.

Stadsbyggnadsnämnden

Reservation anfördes av Jonas Santesson (V) enligt följande.

Att stadsbyggnadsnämnden beslutar att tillstyrka motionen om att staden bör anställa en stadsljusdesigner för främjande av biologisk mångfald, samt att därutöver anföras följande:

Det är glädjande att kontoret delar motionärens uppfattning om vikten av ett medvetet arbete med ljusdesign för att slå vakt om och stärka den biologiska mångfalden, såväl som för att stärka tryggheten i staden. I svaret finns det en viss dissonans mellan kontorets insikt om vikten av detta arbete och konstaterandet att det i dagsläget inte fullföljs i den utsträckning som frågans vikt kräver. Mot bakgrund av detta vill vi tillstyrka motionen så att detta arbete kan starta så skyndsamt som möjligt.

Trafiknämnden

Reservation anfördes av Rickard Warlenius m.fl. (V) enligt följande.

Att nämnden beslutar att tillstyrka motionen om att staden bör anställa en stadsljusdesigner för främjande av biologisk mångfald samt att därutöver utöver anför följande:

Det är glädjande att kontoret delar motionärens uppfattning om vikten av ett medvetet arbete med ljusdesign för att slå vakt om och stärka den biologiska mångfalden, såväl som för att stärka tryggheten i staden. I svaret finns det en viss dissonans mellan kontorets insikt om vikten av detta arbete och konstaterandet att det i dagsläget inte fullföljs i den utsträckning som frågans vikt kräver. Mot bakgrund av detta vill vi tillstyrka motionen så att detta arbete kan starta så skyndsamt som möjligt.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Annelie Fridell m.fl. (V) enligt följande.

Att tillstyrka motionen om att staden bör anställa en stadsljusdesigner samt att därutöver anför:

Vi håller med förvaltningen gällande vikten av att ta hänsyn till hur effekter av urbanisering påverkar den stadsnära naturen och känsliga arter och vill därmed föreslå att nämnden ska tillstyrka motionen.

Behovet av att ta hänsyn till hur effekter av urbanisering påverkar den stadsnära naturen och att utöka belysningen i ottrygga utemiljöer behöver inte stå i konflikt. Det är möjligt med en skicklig ljusdesigner som tar fram strategier om belysning för trygghet och estetiska värden, som samtidigt även tar hänsyn till miljöaspekter, biologisk mångfald och energibesparing. En ljusdesigner skulle utse bland annat platser som behöver utomhusbelysning som styrs av rörelsedetektorer för att öka tryggheten när människor är närvarande och samtidigt bidra med mindre energiförbrukning för miljön.

Vi behöver göra mer för den biologiska mångfalden. Vi behöver konkreta resultat. Det är vi som behöver djuren och de ekosystemtjänster som förgyller, förbättrar och är förutsättningen för våra livsvillkor.

Fladdermössen äter skadegörande insekter i våra trädgårdar och livnär sig på nattinsekter, dessa insekter dras till ljuset i våra upplysta städer som en dammsugare. Det försämrar vår vardag i längden. En tredjedel av vår mat kommer även från växter som pollineras av bin och humlor.

Det är dags för politiker att ta beslut för att värna den biologiska mångfalden och ta ansvar för framtiden och nästa generations livskvalité.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Mattias Håkansson (V) enligt följande.

Att stadsdelsnämnden beslutar att stryka den allra sista meningen i förvaltningens tjänsteutlåtande och därmed ställa sig bakom motionen.